

Заборављени спасилац српске историје:

Професор Грујић човек који је пронашао земне остатке цара Душана

[ИН4С](#)

Радослав Грујић

Много је неправедно заборављених и страдалих Срба у прошлости. Њихова имена данашњим генерацијама мало значе, а њихови подвизи углавном су непознати или се препричавају на нивоу урбаних легенди. Ипак, по величини подвига и касније неправде која му је учињена једно име се нарочито истиче – оно професора и проте Радослава Грујића.

Осим ако не живите у малој улици на Врачару која носи његово име или сте историчар, сва је прилика да вам име Радослава Грујића не значи много.

Он је био српски православни теолог и историчар, дописни члан САНУ, али сва та звања, иако лепо звуче, мало значе. Осим ако не знате и овај податак – **професор Грујић био је човек који је пронашао земне остатке цара Душана!**

Радослав Грујић рођен је у Земуну у тадашњој Аустроугарској и био је ученик богословије у Сремским Карловцима. Студирао је права у Бечу и филозофију у Загребу 1911. а током Првог светског рата био је ухапшен и као “велеиздајник Аустроугарске монархије” затворен.

По завршетку рата у Загребу је одбранио докторску дисертацију 1919. године и након тога радио – прво као професор у Београду, а затим је прешао на новоосновани Филозофски факултет у Скопљу где је предавао националну историју и био декан тог факултета у два наврата.

Реч је била о угледном научнику и богобојажљивом човеку који је читав свој живот посветио борби против заборава и очувању српске историје.

Ипак, његова права авантура почела је заправо онда када је професор Грујић пронашао део хрисовуље цара Душана...

Српски “Индијана Џонс” био је свештеник

Место на ком је сахрањен највећи српски средњовековни владар – цар Душан све до почетка 20. века заправо није било познато. Зато је христовуља која се нашла у поседу професора Грујића било од невероватног значаја. У њој је писало да је **цар 1341. у клисури хучне Бистрице пронашао стару цркву Светих арханђела и на њему подигао нову велику цркву “војводама небеских сила и чудотвораца”.**

И тако се Грујић упутио недалеко од Призрена и, на територији на којој су још увек харале албанске и бугарске банде почео ископавања. Од грађевина Светих арханђела није остало готово ништа после турског разарања у 16. веку које је наредио Синан-паша. Грујићевим неуморним залагањем и трудом светлост дана након векова заборава поново су угледали црква Светог Архангела, мања црква посвећена Светом Николи, као и конак и други објекти.

А онда је, баш ту, у рушевинама манастира, у југозападном делу цркве, Радослав Грујић **1927. пронашао гроб са испретураним костима** за које се испоставило да су посмртни остаци цара Душана.

Човек који је својим телом штитио кости цара Душана

Кости цара Душана су пронађене, али у тренутку нико није знао шта би тачно са њима нити које би то било место, достојно цара, да се оне сахране. А године су пролазиле...

Од 1937. године Радослав Грујић је био професор историје Српске Цркве на Богословском факултету у Београду. Дописни члан Српске краљевске академије постале 1939. а био је и родаван члан Матице српске, Матице хрватске и Матице словеначке.

Вративши се у Београд остатке цара Душана је понео са собом, прича каже, о обичној дрвеној кутији која је стајала у фиоци његовог писаћег стола. Из страха да не буду уништене током бомбардовања 6. априла 1941. Грујић је легао преко сандука и својим телом штитио остатке највећег српског цара.

Кости су касније пренете у капелу Патријаршије, а тек од 1968. у цркву Светог Марка на Ташмајдан у којој и данас почивају.

Велики људи у тешким временима

Током Другог светског рата Радослав Грујић је радио на збрињавању српских избеглица из ратних подручја и на прикупљању материјала и сведочанстава о геноциду над Србима. Захваљујући њему, многе породице избегле су страшну смрт у логорима, глад и болест. Тада већ удовац, сам и без деце, Грујић је у свој дом примио девојчицу која је у рату остала сироче и о њој се старао до краја живота.

Априла 1942. користећи се личним познанством и благонаклоношћу ратног саветника при Управном штабу за Србију, **мајора барона Јохана Албрехта фон Рајсвица**, Грујић је успео да обезбеди пренос моштију српских светитеља кнеза Лазара из манастира Бешеново, те оскрнављене мошти цара Уроша из манастира Јазак и деспота Стефана Штиљановића из манастира Шишатовца у окупирани Београд и тако их спасе од усташког разарања.

Прича каже да је професор једнога дана упао у канцеларију мајора уплахилено говорећи да су **усташе стигле до Фрушке Горе и да тамо пале и уништавају српске манастире.**

Фон Рајсвиц, љубитељ уметности и историје, и човек који је на сваки начин на окупираним територијама покушавао да спречи уништавање културне баштине, а у првом реду цркава и манастира, одмах је организовао експедицију која је кренула на Фрушку Гору да спасе српске светиље. Када су до њих стигли, ковчези са моштима су већ били отворени, са њих су опљачкане све драгоцености, а кости су биле разбацане.

Заједно, Грујић и фон Рајсвиц, Немац и Србин, пренели су мошти у Београд где су свечано положене у Саборној цркви.

Послератни прогон

Барон фон Рајсвиц се након рата вратио у Немачку и до краја живота радио као професор на Универзитету у Минхену. Професор Грујић прошао је своју личну голготу.

Због сарадње са окупатором кажњен је удаљавањем са Београдског универзитета и губитном националне части пресудом од 3. априла 1945. У пресуди се као кључни доказ против њега наводи предлог Недићевој влади да организује Одбор за регистравање и опис уништених Српских националних драгоцености за време Другог светског рата, рад са фон Рајсвицем на спасавању мошти, као и то што су његова предавања на Коларчевом универзитету преношена на Радио Београду, тада у служби немачких окупационих власти.

Послератне године провео је у великој материјалној оскудици.

До краја живота се бавио истраживањем историје цркве у Музеју српске цркве и Патријаршијској библиотеци, али је мало његових радова објављено.

Умро је 1955. током лечења на Хвару. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду у присуству углавном црквених великодостојника. Опело му одржао патријарх српски Вићентије II.

Године 1992. испуњена је жеља професора Грујића и посмртни остаци њега и његове супруге су пренети у **манастир Гргетег на Фрушкој Гори** који је током рата покушао да заштити од усташа.

Рехабилитован је одлуком Вишег суда у Београду 14. марта 2014. године.

Изузетну емисију о овом човеку у оквиру серијала “Забрављени умови Србије” можете погледати овде:

<https://www.youtube.com/watch?v=clQTLy97jsE>